

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată în săptămână:

DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Inființarea Patriarhatului românesc.

În palatul Sfântului Sinod din capitală s'au întrunit în 4 Februarie membrii Sf. Sinod sub președinția I. P. S. S. Mitropolitului *Miron*.

Ședința are o însemnătate epocală: s'au luat hotărârea înființării patriarhatului românesc.

Propunerea a fost făcută, în numele I. P. S. Sale Mitropolitului *Pimen* al Moldovei, care fiind bolnav, n'a putut participa la această ședință, de cătră I. P. S. Sa *Nectarie*, Mitropolitul Bucovinei.

Di *Al. Lăpedatu*, ministrul cultelor și artelor, arată care este punctul de vedere al guvernului în chestiunea aceasta și evidențiază necesitatea înființării patriarhatului românesc.

P. S. Sa *Lucian*, al Romanului, dă citire memoriului facultății de teologie din Cernăuți, memoriu care conchide că este un drept al bisericii românești de a fi înălțată prin înființarea patriarhiei.

I. P. S. Sa *Gurie*, arhiepiscop al Basarabiei, și P. S. Sa *Dionisie*, al Ismailului, se exprimă în același sens.

P. S. Sa *Vartolomeu*, al Râmnicului Nou-lui Severin, în calitate de referent, citește următorul act de înființare a patriarhatului român, primit cu mare entuziasm de toți cei de față:

Actul de înființare a Patriarhatului românesc.

Cu vrerea lui Dumnezeu și prin propriile lui puteri, poporul român a ajuns să-și arate, în hotarele străbune întregite și în libertățile lui, maturitatea desăvârșită și puternicia națională la care s'a ridicat. Maturitatea și puterea aceasta sânt în mâinile lui izbânzi, sânt în mâinile lui podoabe, sânt în mâinile lui zăcământuri de vlagă și înălțare; dar mai presus de orice, sânt drepturi și datorii, care îl leagă de de astăzi în nainte, în modul cel mai firesc, de trupul și de soarta națiunilor mari, adică de răspunderile și de îndatoririle acelor popoare

și state care au creiat și continuă să creeze progresul în civilizația întregii omeniri. Poporul român de astăzi prin urmare s'a ridicat, în văzul lui și în văzul omenirii, prin însuși meritul său, nu numai peste roaia și neisprăvirile lui de ieri, care l-au împiedicat să-și reverse, în opera de înaintare a lumii, întreaga valoare a propriei sale firi, dar s'a ridicat la rangul superior și demn de cooperador și de garant al acestei opere de progres general și de civilizație infinită.

Rangul acesta însă, întemeiat cum văzăm pe puternicia și pe maturitatea lui de azi, impune poporului român obligat de a-și crea și de a-și însuși, toate mijloacele și instituțiunile, nu numai culturale, politice și economice de ordin civil și laic, dar și pe cele bisericesti prin care să-și poată pune în valoare, pentru rolul civilizator la care e chemat, sufletul, capacitățile și însușirile lui lăuntrice și să-și asigure, pentru binele comun, fructificarea trudeilor și a izbânzilor sale. Ca o urmare firească deci a acestui rang și rol civilizator poporul român își înființează de astăzi înainte, prin propria lui suveranitate, bisericescă, Patriarhatul pentru biserica ortodoxă română recunoscând Mitropolitului de București al țării titlul de Patriarh al României, în locul titlului de până aci de primat al României. De astăzi înainte, în virtutea acestui act de superioară înzestrare bisericescă, Mitropolitul Capitalei române, va purta cu titlu protocolar și canonic numirea de „Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Patriarh al României“. La înființarea Patriarhatului acesta românesc, Biserica și statul nostru au fost de altfel îndemnate și îndreptățite, pe lângă motivele de mai sus, și de sporirea, atât ca număr, cât și ca populație ortodoxă, a Eparhiilor țării.

Din opt câte au fost până la războiul întregirii neamului, eparhiile țării s'au ridicat astăzi la 18, adică s'au sporit cu 10 avându-

Între ele 5 Mitropolii și însumând cu toate la un loc o populație ortodoxă română de peste 14 milioane. Prin sporirea aceasta, România de astăzi a devenit o putere ortodoxă de mână întâi în Orientul creștin, întrecând cu mult Jugoslavia, care are totuși de mult Patriarhatul său, reînviat din nou în zilele noastre, și însemnând pentru Biserica ortodoxă cea de a toată lumea, o temelie și un braț puternic de sprijin, cum din nefericire și din cea mai nemângăiată durere pentru poporul și biserica română, nu mai pot însemna ca număr și ca poziție socială, multe din vechile, din canonicile și din atât de strălucitele Patriarhate istorice ale ortodoxiei universale. Însemnătatea bisericească deci a poporului român de azi a contribuit și ea la creierea Patriarhatului românesc, tot așa după aum însemnătatea bisericească a Rusiei de dinainte de Țarul Petru cel Mare, a creat pentru Rusia de atunci Patriarhatul rusesc.

Să știe însă că pe lângă însemnătatea de azi a bisericii românești, se cuvine să se mai țină seamă pentru creierea patriarhatului de azi și de însemnătatea ei din trecut, adecă de rolul finantropic și ocrotitor, pe care l-a jucat în susținerea Orientului creștin de sub turci, cu mijloacele bănești ale poporului român și cu mângăerile ei cum și de rolul de apărătoare a credinții ortodoxe, în Orient, pe care biserica română și l-a îndeplinit în secolul al 17-lea împotriva protestantismului prin Sinoadele dela Suceava și dela Iasi și prin lucrarea intitulată: „Mărturisirea credinții ortodoxe a Mitropolitului român Petru Movilă, aprobată și folosită, după revizuirea ei de către patriarhii orientali, de toate bisericile ortodoxe“. Pe baza acestor considerațiuni era firesc de sigur să se recunoască bisericii și statului român nu numai dreptul, dar chiar și datoria de a-și creia în situația lor de acum, un patriarhat românesc ca cel pe care îl înființează astăzi Sf. Sinod.

În vederea deci a maturității și a puterniciei neamului românesc, devenit astăzi prin vrerea lui Dumnezeu și prin puterile lui, liber și întregit, în vederea obligațiunii acestui popor de a-și pune în valoare, pentru progresul și civilizația omenirii, maturitatea și puternicia lui și de azi și de mâine prin toate instituțiunile și mijloacele pe cari le-ar crede el necesare acestui scop, pe baza mai ales a autocefaliei noastre bisericești, adecă a dreptului bisericii ortodoxe române de a dispune liber și cum va găsi cu cale, în afară bine înțeles de dogme, de morală de cult și de canoanele

în legătură cu acest depozit comun și obligator pentru toate bisericile popoarelor ortodoxe Sf. Sinod al bisericii ortodoxe române, hotărăște în sesiunea sa de astăzi 4 Februarie 1925 cu consimțirea și a onor. Guvern, înființarea patriarhatului românesc. Întâiul stătător al colegiului episcopal românesc, având a se intitula pe viitor: „*Arhiepiscop și mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României*“.

Hotărârea aceasta va fi înaintată și onor. guvern, spre sancționare de Majestatea Sa Regele Ferdinand I. al României. În acelaș timp, ea va fi comunicată și tuturor bisericilor surori di întreaga lume ortodoxă de Răsărit, care în vederea motivelor arătate mai sus, cum și a învățaturii Sf. Apostol Pavel către Romani, unde el le zice creștin ori că sânt datori să se arate între ei: „unul pe altul cu dragoste frățească iubind, unul pe altul cu cinste mai mare tăcând“ (Romani cap. XII. v. 10.) de sigur că nu vor întârzia să se bucure de această sporire în putere și în însemnătate a surorii lor române, trimițându-i cu drag și cu grabă frățesca lor îmbrățișare și recunoaștere.

*

Patriarhul *Miron* vădit emoționat, spune că onoarea ce i se face acum nu este adresată ființei lui vremelnice, ci sfintei biserici ortodoxe românești.

Ca un semn vizibil al acestui eveniment epocal, — spune Sanctitatea Sa, — îmi exprim dorința de a vedea înfăptuite următoarele desiderate ale întregii ortodoxii din România de azi:

1. Crearea de numeroase burse pentru tinerii cari să meargă în centrele mari culturale din apus și răsărit, să studieze știința teologiei, și dintre care să se recruteze apoi statul major al bisericii și al patriarhiei românești.

2. Reorganizarea facultății de teologie din București, astfel ca să fie un centru de cultură teologică ortodoxă. Pentru aceasta propune înființarea a două noi catedre pentru literatura teologică slavă și pentru literatura teologică greacă.

3. Pe lângă patriarhia românească să se înființeze o mare academie de muzică bisericească orientală, în care să se poată studia și cultiva acest gen de muzică.

4. Ridicarea unei monumentale catedrale a neamului românesc, care să fie una din comorile de artă ale orientului european.

Preoțimea ortodoxă din Ardeal și Chestiunea cultelor din România

— Apel public din partea asociațiunii „Andrei Șaguna” a clerului din mitropolia Ardealului. —

Preoțimea ort. română din Ardealul desrobit, întruțită în Congresul său general dela 13 și 14 Noembrie 1924 în Oradea-Mare, ține a fi de datoria sa morală și patriotică să-și exprime neclătinătele sale credinți cu privire la creierea unui echilibru moral și politic-material între Cultele din Statul Român, — și anume:

I.

Preoțimea română ortodoxă de azi, următoare vechilor generații, cari au suferit prigoniri dela puternicii Catolici și Protestanți din trecut, ar fi cea mai fericită dacă; azi și în viitor, în România clădită de dreptatea lui D-zeu și a istoriei, ar avea în atitudinea celorlalte Culte, temeluri suficiente de a le întinde mână frățească, pentru o armonică colaborare înspre binele religiei creștine și spre folosul patriei. De aceea în numele binelui obștesc, *facem apel la toți ceice slugesc numelui Domnului nostru Isus Hristos*, să ieie act despre aceasta linie fundamentală a atitudinii, pe care Preoțimea ort. română este datoare să și-o fixeze; iar dreptei noastre de pace și de colaborare cerem să i-se răspundă, pe calea publicistică, în care ne adresăm și noi cu acest apel, cu acelaș respect cătră Divinitate și cu acelaș sentiment de cald patriotism, pe cari le punem noi la temelia acestui apel.

II.

Ținând seamă nu numai de vechile nedreptăți de ordin politic și material din trecut, ci și de lipsa unui echilibru, care trebuie creat din partea Statului între Cultele din patrie precum și de oarecari atitudini ale unor anumite Culte, — Preoțimea Ardeleană se simte datoare ca, și până la realizarea postulatului moral exprimat în punctul I. de mai sus, să ceară conducătorilor de acum și din viitor ai Statului Român, **măsuri de remediere**, pe cari le concretizăm după cum urmează:

A) Situația de drept public:

1. *Situația de drept public a oricărui Cult din țară și a tuturor în colectiv să se reglementeze prin lege de stat*, isvorâtă din tradiția de toleranță religioasă a Poporului Român și din simțul de dreptate politică și civică a Legislației române, ca urmare a suveranității Statului nostru național și a apărării intereselor sale de existență.

2. In special, cu privire la *cultul latin-catolic și la cel g.-catolic*;

ținându-se seama de situația de drept bisericesc al acestor culte, cari atârnă integral de dispozițiunile

unui factor internațional și extrateritorial, care este Papalitatea;

având apoi în vedere, că Papismul are pretenția de a fi putere, că Papismul are pretenția de a fi în putere politică de primul rang și ca atare vrea să-și întindă pretinsa jurisdicție politică peste întreg pământul (Wynen: Die päpstliche Diplomatie pag. 146), deci și peste Statul Român;

că enciclica Sapiientiae christianae dela 10 Ianuarie 1890 a papei Leo XIII, fixează dreptul de putere al papei, de a orândui — prin înțelepciunea sa politică: politica prudenția — toate acțiunile membrilor bisericii, și precizează obligamentul de conștiință pentru *cetățenii catolici* din toată lumea, de a se încrede și a urmă orânduirilor autorității bisericești chiar și în chestiunile politice (Enciclica, publ. de editura lui Herder, Freiburg i. Br. pag. 44—5);

că chiar și jurământul de fidelitate civică al Ierarhiei catolice se face cu rezervații mentale (cazul episcopului latin Szécheny din Oradea-Mare) ca o urmare a doctrinei catolice, după care (Moullart: Biserica și Statul, trad. ungurească, vol. I. pag. 239) jurământul de fidelitate civică al catolicului trebuie privit prin prisma intențiunilor celuice face jurământul, deci atari jurăminte de fidelitate nu ofer nici o garanță reală pentru interesele Statului Român, mai ales că, după codificarea mai nouă din Biserica g.-catolică română (Conciliul provincial I., ținut la Blaj, în 1882 tip. Blaj 1886 pag. 78—9), *toți clericii g.-catolici încă au jurat și jură ascultare „adevărată” (veram obedientiam spondeo ac juro)*, deci supunere absolută, Papei dela Roma;

că, prin prizma acestei *doctrine catolice, care înseamnă și o subversiune cu caracter politic, se explică nu numai cazul Szécheny ci și atitudinea episcopatului latin și g.-cat. cu prilejul Incoronării dela Așba-Iulia*; ca urmare:

După ce enciclicele papale, după doctrina Romei, au un caracter obligator pentru bărbatul politic catolic, în unele privințe chiar caracterul hotărâtor *dogmatic* (Dr. L. Baur, u. Dr. K. Rieder Päpstliche Euzykliken, pag. 55—6), mai ales că misiunea divină a Papismului... se întinde și în chestiuni sociale, *civile și politice* (ibid. 54):

Statul Român ortodox are datoria de a se îngriji împotriva acestui factor de clandestină concurență politică, întemeiată în hotărârile sinodului Tridentin și în dogma vaticană despre *infallibilitate*, cari n'au fost promulgate nici chiar în fostul Stat ungar și nu au obținut admisiunea puterii politice de stat; — are, mai departe, *Statul Român datoria de a-și apăra suveranitatea și interesele sale de existență*, — ceeace va putea-o face îngriind Țara față cu tendențele politice censrifugale ale Catholicismului, prin următoarele mijlociri:

a) România ortodoxă să *renunțe la păstrarea pe*

mai departe a Nunțiatorei papale din București, câtă vreme admiterea Nunțiatorei înseamnă recunoașterea din partea Statului, că afacerile cultului catolic nu mai sunt chestiuni interne (Wynen, l. c. 14); câtă vreme însăși Nunțiatura n'a fost admisă prin lege de stat, iar alte țări ca de ex. Anglia cu un l. arhiepiscop și 15 episcopi latini și cu mulți cetățeni catolici nici nu are o Nunțiatură pe teritoriul său;

b) *Statul Român ortodox să absteie de la orice tratative asupra concordatului cu Roma și — legiferând direct Statul însuși, din bunăvoia sa și potrivit intereselor sale proprii, cum a făcut-o și prea catolica Austrie prin legile dela 1874 chiar în butul unui concordat existent, pe care-l desființa atunci — să ni să scoată Țara și tolerantul Popor Român de sub bănuiala, că numai de frica unei presiuni externe de catolicilor libertăți; dar și în acest caz de legiferare, Statul Român să țină seama de centrifugalismul politic al Catolicilor, să să-l subordoneze intereselor Țării și Neamului nostru.*

c) În consecință cu cele mai de sus, Regele și Guvernul României să-și rezerve dreptul de *placet regal* cu privire la dispozițiile de orice natură ale Vaticanului în ceea ce privește cultele catolice, pentru a feri țara de ingerințe neavenite din afară.

d) *Statul catolic Ardelean, care a funcționat în România în afară de legile în vigoare, să fie desființat, iar cei ce au abuzat de aceea organizație să și tragă consecințele.*

e) *Patronatul ecleziastic ungar, în ce privește latura sa materială și ecleziastică să le desființeze din sarcina Statului Român.* Rămânând ca în ceea ce privește numirea chiriarhilor și canonicilor și a șefilor ordurilor călugărești, Regele și Guvernul României să aibă cuvânt decizător, în temeiul suveronității și a apărării naționale, dat fiind caracterul politic subversiv al Papismului.

f) *Episcopii latine din Sătmar și Oradea-Mare, cu credincioși rămași în partea lor covârșitoare în Ungaria, să se desființeze; credincioșii lor rămași dincoaci să se deie în grija episcopiiilor existente, iar alte episcopii minoritare, latine sau gr.-catolice, să nu se înființeze în sarcina Statului Român, — iar dacă s'ar înființa pe cheltuelile Catolicilor, frontierele eparhiilor să fie reduse la frontierele Țării.*

g) Să se stabilească prin lege, că pe teritoriul României, în orice slujbă bisericească sau de alt caracter pentru oricare din Cultele recunoscute în țară, se vor admite numai atari persoane, cari au *cetățenia română* în regulă; de sub aceasta regulă să nu fie absolvați șefii și membrii ordurilor călugărești catolice de orice rit. *Ordurilor catolice* existente în Țară să li se revizuiască personalul din acest interes de stat; orduri nouă să nu se mai admită a intra în Țară; iar însuși numărul membrilor ordurilor monastice existente, bărbătești și femeiești deopotrivă să fie

limitat la o cifră *proporțională*, ce se va afla de cuviință în acord cu Statul; — și, peste tot, să se admită numai atari orduri monastice, al căror șef va locui în România și va avea cetățenia română, — iar ordurile, cari vor lucra împotriva intereselor Statului să fie desființate și averile să li se sechestreze.

h) *Legile ungurești cu privire la trecerile confessionale fiind votate după ce în trecut credincioșii celorlalte culte fuseseră siluiți (Ortodocși și Protestanți) se treacă la Catholicism, și astfel îngrădirile formale din acelea legi împedecă libertatea morală-personală sau cel puțin îngreunează revenirea la religionea de odinioară, — Statul Român să desființeze acele legi, redând libertatea morală cetățenilor săi, de a-și alege religia ce li convine; — în noua lege de treceri să se prevadă, că bisericile, clădirile și oricari alte averi bisericești trec și ele cu majoritatea, iar minorități să li se garanteze o despăgubire proporțională potrivit contribuției lor la constituirea atâtor averi bisericești.*

3. Celelalte Culte, de asemenea vor stă înaintea Statului și între oaltă, sub acelaș regim egalitar de lege, în care privință Biserica ortodoxă română nu va forma excepție, decât păstrându-și atribuțiile morale, fixate prin Constituția veche și nouă a țării.

B) Situația materială:

În legea pentru regimul Cultelor din țară sau prin legi speciale să se iee măsuri de dreptate și de apărare, în direcțiunile următoare:

1. Comunităților și așezămintelor bisericești din cuprinsul Statului Român, aparținătoare oricărui Cult recunoscut și admis, să li se încuviințeze a câștiga — până la o măsură proporțională cu numărul sufletelor — *averi imobile*, pe cari să le stăpânească și administreze pentru trebuințele lor de cult. Aceasta facultate de a stăpâni realități în România să nu i-se recunoască, însă nici unui factor extern, și mai cu seamă *Scaunului papal*, care prin canonul său 1495 din noul său codice de drept canonic (*Codex Juris Canonici, Romae, 1918*), are pretenția la un drept nelimitat, de a câștiga atari realități *chiar și cu violarea integrității politice a țării și independent de puterea de stat: Ecclesia catholica et Apostolica Sedes nativum jus habent libere et independenter a civili potestate acquirendi, retinendi et administrandi* bona temporalia ad fines sibi proprios prosequendos.

2 Ținându-se seama de cele stabilite în canonul 1501 al aceluiaș codice, după care (Extincta persona morali ecclesiastica, eius bona fiunt personae moralis ecclesiasticae immendiate superioris...) încetând o persoană morală catolică — d. ex. o comunitate sau instituțiune catolică — averea acesteia are să treacă în posesiunea organului superior bisericesc, la episcopie, în caz de încetarea acesteia la mitropolie și în ultima instanță la papa Romei — Statul Român

să-și impună prevederile și măsurile necesare de apărare împotriva acstui asalt fățiș, ce se plănuiește, de a viola succesiv integritatea teritorială a Țării și de a aservi succesiv pământul Țării prin Catholicism. — Deci, prin lege de stat să se prevadă următoarele două lucruri: a) trecerea averii catolice cu poporul care va fi trecut la alta confesiune; b) în lipsă de credincioși, secularizarea atâror averi imobiliare fără stăpân, formate din — sau pe pământul României sau fiind ele de origine dela Stat.

3. Dat fiind, că Cultele catolice — mai ales cel latin, dar și cel g.-catolic — au fost înzestrate de statul ungar cu *moșii* extraordinar de întinse, rupte din corpul țării, precum și cu *edificii pentru cult* (Catedrale și biserici parohiale și mănăstirești, reședințe episcopoești și consistoriale, seminare, mănăstiri, case parohiale și a.) ridicate din banul public al țării, și că, totastfel, cultul catolic a fost înzestrat și cu *fonduri* (ca cel pentru propagarea religiei catolice sau religioasă și fondul instrucțiunii) constituite din pământul din vistieria țării, — *Statul Român să revizuiască situația acestor averi*; înseși averile aceste să le constituie într'un fond religios regnicolar punându-le în serviciul tuturor Cultelor din țară, căci din bunul obștesc al înaintașilor tuturor cetățenilor au fost rupte acele averi, și puse în slujba intereselor exclusive catolico-ungurești. Catolicii și toate celelalte Culte, să primească, din acele fonduri sau averi sau din veniturile lor, cvotă egalitară, proportional cu cifra credincioșilor lor.

4. Nivelarea nedreptei situații și de înzestrarea tuturor Cultelor să se facă, mai în concret zis, prin *exproprierea completă a tuturor moșilor bisericești latine și g.-catolice fără de nici un echivalent de despăgubire*, întrucât acele averi vor fi fost *dăruite lor de regii ungari ori de principii ardeleni*, iar averile de acest fel să facă parte din marele fond regnicolar pentru toate Cultele din stat și chivernisit de stat cu delegați de ai Cultelor interesate, — iar dacă acele averi vor fi fost dăruite de particulari, se vor expropria pe lângă despăgubirile prevăzute în Legea de reformă agrară, și se vor adăuga și ele la marele fond religios regnicolar.

5. Statul Român va lua măsuri urgente și în privința *constatării clădirilor* parohiale, mănăstirești, eparhiale-mitropolitane, inclusive bisericile catedrale, mănăstirești și parohiale, spre a se ști care din ele sunt: a) *zidite din banii statului* sau chiar pentru trebuințele statului sau ale funcționarilor de stat; b) cari dintre atari edificii și biserici sunt *proprietatea statului ca patron* de odinioară și sunt în folosința bisericești catolice; c) cari dintre atari edificii au rămas *părăsite*, sau fără credincioși ori numai cu puțini credincioși; d) cari atari clădiri sau biserici au fost *ctitorii și vor fi fost uzurpate* de cutare cult, ca de ex. Biserica lui Constantin Brâncoveanu din Făgăraș. Având gu-

vernul țării datele informative necesare în aceasta privință, să caute fără amânare a se afirma *drepturile de stăpânire ale statului*, dispunând după dreptate cu privire la atari realități, și să facă dreptate celor năpăstuiți în trecut;

6. Măsurile Statului Român trebuie să meargă și în direcția, *de a lichida cu Ungaria averile catolice comune*, reclamând veniturile *averilor mobiliare catolice*, administrate peste frontieră, și *cota de despăgubire*, ce ar reveni catolicilor noștri, *după realitățile bisericești rămase peste frontieră*, și tot astfel să se reclame cvota catolicilor noștri și din averile mobiliare (fonduri și fundațiuni) chivernisite în Undaria sau comune cu aceasta.

7. Dat fiind faptul, că drept consecință a dreptului patronal eclesiastic ungar, unii credincioși de ai bisericii ortodoxe și chiar și cetățeni români aparținători altor Culte, au cumpărat cvote din *moșii cu sarcini patronale*, și astfel atari cetățeni ortodocși (și numai ei) sunt dați în judecată de către episcopia g. cat. din Oradea-Mare și de cea latină din Timișoara, și având în vedere, că și Ministerul Român al Domeniilor și cel de Finanțe au moștenit dela Statul ungar asemenea îndatoriri, pe cari uneori le satisfac, în plus peste subvenționarea preoților, prin anumite prestațiuni naturale (lemn s. a.): Statul român să facă *tabloul năpăstuiților* de acest fel; să sisteze atari *angojamente din sarcina statului*; să anuleze atari îndatoriri medievale, cu cari sunt batjocoriți cetățenii României, și să *șteargă, fără de nici o despăgubire, o atare iobăgie modernă*, desonorantă pentru simțul de drept al zilelor noastre, avizând pe credincioșii atâtor Culte parazitare, să și ridice și renoveze, și ei, ca noi, bisericile și casele parohiale și să-și întrețină preoții din jertfa și din contribuiri proprii, nu tot de pe spinarea altora.

8. Denuțăm lumii mari marea nedreptate, că de pildă în Bihorul stăpânit odinioară de feudalitatea catolică a celor două episcopii, latină și g. catolică din Oradea-Mare, se fac îngrozitoare *abuzuri în detrimentul existenței materiale a poporului săracit*, prin aceea, că celor două episcopii catolice și câtorva orduri catolice din județul Bihor li-s'au lăsat *moșii și păduri mult mai întinse, decât ce îngăduie Reforma agrară*; — că pădurile se exploatează în mod irațional și antilegal: de dragul ca prin aceea exploatare, să se poată constitui fonduri catolice cât mai mari, în vreme ce poporul ortodox din Bihor geme de sărăcie și n'a primit nici pământ cultivabil și nici păduri în măsură, în care li-s'ar fi putut și ar fi trebuit să li-se deie. — On Guvern al țării e rugat să înlătore aceasta anomalie, suprimând jaful ce se face pentru interesele Catholicismului și purtând grijă de înzestrarea poporului oropsit.

9. Paralel cu noua constatare a averilor și veniturilor bisericești, care tocmai se face, On. Ministeriu

este rugat să iele măsuri, pentru a se constata *raporturile numerice ale cultelor din Țară*, și potrivit cu raportul numeric al acelora — scăzându-se proporțional veniturile bisericești, — subvențiile dela stat să se acorde cu ținerea în seama a cifrei credincioșilor. Inseși constatările acestea să le facă administrația politică prin atragerea preoților interesați, *în fiecare comună și parohie, prin tablouri nominale* despre credincioși, cari vor avea să fie verificate de autoritatea politică și înaintate la On. Ministeriu al Cultelor. După ce se vor fi făcut necesarele rezumări statistice, Guvernul țării va acorda singuraticelor Culte *subvenții globale* după raportul numeric al credincioșilor și cu scăderea venitelor bisericești.

Și până când să aibă loc nivelarea raporturilor de înzestrare a singuraticelor Culte din țară, — în interesul creierii unui echilibru provizor material și moral, pe care îl cer și interesele Statului însuși: —

10. Bisericii ortodoxe vor fi de a i se da din partea Statului român *posibilități materiale de înzestrare și de a se organiza* cel puțin în aceeași măsură, în care este înzestrat și organizat cultur catolic din România; și tot odată:

11. Statul Român va subvenționa numai pe acei slujitori din cura animarum ai Cultelor ortodoxe și eterodoxe, cari vor avea sub păstoria lor cel puțin *300 suflete*; iar dintre protopopii acelorași numai pe ceice păstoresc cel puțin *20 parohii*.

12. În cât privește instituțiunile culturale ale minoritarilor, Statul Român le va subvenționa conform tratatului de Trianon, articol 9., potrivit numărului sufletelor și averilor material, de cari dispune fie care minoritate.

III.

1. Pentru realizarea tuturor acestor postulate juste, dela a cărora realizare atârână nu numai echilibrul politic dintre singuraticele Culte din țară, ci și prestigiul moral al Statului și capacitatea de afirmare a Bisericii ortodoxe române, — Preoțimea din mitropolia Ardealului face apel la sentimentul patriotic și de dreptate al guvernului de acum și din viitor, precum și la opinia publică a țării: să nu tolereze stări ca cele de acum, prin cari o seama de Culte trăiește și azi lumea albă a privilegiilor materiale din întunecatul ev mediu, în vremece Biserica ortodoxă, umilită în sărăcia ei materială de azi, își așteaptă o dreaptă și egalitară înzestrare, fără de care nu va putea să țină concurența.

2. Îndeosebi este învitată Preoțimea ortodoxă și din celelalte Provințe românești, să țină seama de strămtorările și primjediile în cari se află Biserica ort. din Ardeal, în raport cu celelalte Culte eterodoxe; și să inițieze o acțiune în întreaga țară, pentru nivelarea privilegii lor de drept și materiale ale unor Culte și pentruca *întreagă* Biserica ortodoxă a Țării să fie

restabilită integral, în drepturile sale, nu numai morale ci și de înzestrare materială.

3. Dat fiind faptul, că introducerea Bisericii ortodoxe din România în toate drepturile sale materiale este și o necesitate de ordin politic, — Preoțimea ardeleană, ca grup de cetățeni liberi ai Statului, se declară a fi gata să formeze — în afară de cadrele Asociației Clerului și în înțelegere cu Preoțimea din celelalte provincii românești — o grupare politică, cu deviza: *de a lupta pentru dreptatea Bisericii ortodoxe și pentru înzestrarea ei materială cuvenită, implicit și pentru asigurarea existenței cinstită a slujitorilor altarelor ortodoxe*, dar fără de a se gândi măcar, ca aceasta acțiune a sa să aiba caracter de exclusivism clerical.

4. Comitetul central al Asociațiunei „A Șaguna” a Clerului din Mitropolia Ardealului este autorizat și îndatorat să facă toate preparativele necesare pentru publicarea cât mai grabnică și largă, cât și pentru executarea acestei hotărâri a Congresului general preoțesc din Ardeal și la caz de nevoie să se pună la cale, pentru apărarea cauzei bisericii noastre, chiar și adunări populare din credincioșii noștri.

Ce să cetim ?

Dacă aruncăm o privire în vitrinele librăriilor, observăm apariția multor cărți noauă cu fel și fel de titluri și cuperte. Ediții noauă, dară și prețuri noauă. Și pe lângă toată scumpetea, totuși cărțile se trec. Să nu mai amintim cele cari se vând pe stradă și multele jurnale zi de zi. Dovadă, că lumea de azi cetește mai mult ca mai înainte.

Asta o observăm și în viața copiilor. Mai de mult copii ascultau mult și ceteau puțin. Toate poveștile cu fel de fel de mirozării î-i interesau și sorbeau cu mare plăcere vorbele din gura povestitorului dibaciu. Copii din zilele noastre apar mai serioși, mai îngrijorați. Ii vedem mai des cu cartea în mână, șezând cu capul plecat. Ba mulți au o plăcere să cetească jurnalele de zi, cu anunțurile și știrile zilei.

Copilul, care abia trecuse peste greutatea slovenirei și cetește mereu, va avea sigur plăcere de cetit și mai târziu. Însă dacă cei mai în vârstă nu vor premerge cu exemplu, va pierde copilul interesul de cetit. La început simțul de imitare este la copil foarte desvoltat.

Știm cu toții, ce influință puternică are cetirea asupra minții, inimei, fantaziei sentimentului și voinții, cu un cuvânt asupra formării caracterului nostru. Ceeace cetim face o impresie mai puternică asupra intelectului, decât ceeace auzim. Pentru că impresiile din afară, ce ajung la cunoștința noastră prin nervii optici sunt mai puternice, decât impresiile câștigate prin nervii auzului. Apoi cetind ceva suntem cu mai

multă atenție decât ascultând. De obicei cetim când e liniște în odaie, nu când e zgomot. Ideile puse pe hârtie sunt mai precize, mai ordonate, decât ideile exprimate prin cuvinte. Când vorbim înșirăm cuvintele așa după cum ne vin momentan în minte, mai facem sărituri dela o idee la alta fără legătură logică, lăsăm afară poate chiar ce-i mai de căpetenie, sau de multe ori nu ne exprimăm destul de limpede, ca alții să ne înțeleagă după cum voim. Vorbind nu ne vine în minte foarte des expresiunea potrivită și căutăm după cuvinte, așa că adeseori apare, că nu suntem în curat cu ceace vrem să spunem.

Cu toate aceste, a scrie este mai greu decât a vorbi. Ca să scrii bine, să cere bătaie de cap și osteneală. Tipariul și hârtia costă azi părale scumpe. De aceea când avem o carte sau revistă ori altă tipăritură înainte, avem impresia, că ce-i tipărit este mai de preț, căci altcum nu și-ar fi cheltuit autorul atâta osteneală, nici editorul atâtea părale. În fine autorul unei cărți are și mai multă vază, ca omul cu care ne petrecem povestind, fiind că scriitorul avuse curagiul să-și aștearnă ideile și sentimentele pe hârtie, să le cetească și alții și asta înaintea celor simpli este deajuns să-l ridice mai sus, decât pe cel ce nu scrie.

Nu numai cărțile bune au o influință asupra caracterului nostru, ci și cele rele. Că există și cărți rele nu trebuie s-o mai spunem că le putem vedea în fiecare zi. Autori și editori gheșeftari, fără inimă și fără scrupul ne umplu de venin orașele și satele noastre, în cari până mai nainte găsi ai cinstea și omenia și bunul simț. Acuma în urma curentului bolnav lătit prin cărți rele și reviste pornografice și ademenitoare, se stinge idealul sfânt și bunele moravuri și pornizi ale locuitorilor. O mare parte din cărți sunt așa, încât la prima vedere, putem zice: aceste nu promovează credința și moralitatea, ci o strică. Sunt mulți dușmani ai țării noastre, cari caută prin broșuri să propage turburări în poporul nostru, abătându-l dela credința cea dreaptă și îndemnându-l la porniri rele, ca ci să poată pescul în tulpure. În mod clandestine vară prin casele oamenilor pacinici cărțile lor pline de otravă, trimise în plicuri, — ca să nu se poată controla.

Ca apărători contra acestei primejdii sunt chemați în prima linie luminătorii poporului, *preoții*, cari au răspundere față de Dumnezeu, pentru turma încredințată lor, apoi toți conducătorii poporului, fie profesori, avocați, dascăli ori funcționari în aceeași măsură.

Pe deoparte biserica are datoria să vegheze asupra credincioșilor săi, pe de altă parte *statul* trebuie să îngrijească de creșterea morală a cetățenilor săi. După cum este statul dator să apere persoana și averea locuitorilor, tot asemenea are și datoria să apere religia, să nu fie batjocorită, să vină în ajutor aceluia, cari luptă contra lățirii cărților stricacioase.

Ce-ar putea face biserica și statul pentru împiedecarea cărților stricacioase? Ar putea formula unele criterii sau principii, după cari creștinii s-ar putea orienta și ar putea cunoaște, de este o carte spre folosul sau spre stricăciunea sa. Ar putea compune un catalog despre toate cărțile periculoase bisericii și statului ca oamenii să se știe feri de ele. Mai de parte este datoria cetățenilor. Este drept că, fructele oprite sunt mai dulci. Dacă fiecare om e singur respunzător de faptele sale. Dacă nu ascultă de pozele bisericii și de legile țării, va avea o suferi urmările.

Dacă iubim pe aproapele nostru, apoi trebuie să-l abatem dela rătăcirea căii lui. Nu este deajuns ca să ajutăm pe cel lipsit, să nu moară de foame, ci trebuie să ne îngrijim și de hrana lui sufletească. Mulți cad în ispiță și se strică, fiindcă n'au avut pe nime să-i povățuiască la necazuri, sau să le dea o carte bună în loc de cea rea.

Iubirea de poporul nostru și de patrie trebuie se indemne pe fiecare om cu sentiment la o luptă contra literaturii primejdioasă. Aceasta strică sufletul tinerilor și-l depărtează dela credință și biserică. Cu toate aceste, și dacă va număra biserica multe oi rătăcite, totuși, nu se va prăpădi, nici dacă ar fi toată lumea contra ei. Altcum stă lucrul cu o țară, sau cu un popor.

Dacă dispăre credința din sinul poporului, dispăre și simțul de jertfă pentru patrie, dispăre fidelitatea și supunerea, se pierde moralitatea și poporul decade.

Cei mai mari dușmani ai țării noastre nu sunt aceia, ce ne amenință cu armele, ci dușmanii din lăuntru țării, cari caută se strice credința din popor. Nu luptând contra cetitului, ne ferim noi de acești dușmani. Ci chiar indemnând la cetire, fiecare trebuie să învețe în continun pentru viață, să cetească să scrie, să se cultive. În cărți bune găsim viața omească cu părțile bune și cu scăderile ei, și cu cât ne putem ridica mai sus de viața zilnică, și cu cât ne simțim mai nobili mai porniți spre bine, după cetirea unei cărți, cu atât este cartea mai bună.

Nu numai cei ce studiază la vre-o școală mai înaltă au lipsă de cultură și de știință, ci toți. Căci cultura minții și a inimei este comoara vieții. Știința este putere și scut. De aceea fiecare om, fie cât de simplu, are dreptul și datoria să se împărțășească de această comoară. Chiar și lucrătorul cel mai simplu are lipsă de carte, din care î-și află modul și mijloacele prin cari se ușurează și se perfecționează lucrarea sa. Lui î-i lipsesc mijloacele de călătorie în țări străine, numai din cetit poate cunoaște frumșeta lor și lucrurile de știință și de progres. Dacă Dumineca și sârbătoarea, când are răgaz, a cetit o carte bună, câtă bucurie nu simte, și cât folos nu are! De aceea să nu întârziem a înființa în toate satele case de lectură, unde să se întrunească poporul și lucrătorul de fabrică Dumineca și sârbătoarea pentru a-și lua merinde sufletească. Cei știutori să învețe pe cei neștiutori. Cine a cetit mult și recomandă altora cărți folositoare, prin asta delătură cărțile rele. La ocazii bine venite, cum e la sârbătorile Crăciunului în loc de alte daruri, cine împarte cărți bune, acela nu nu mai că face bucurie primiturilor, ci aduce societății omenești mare folos, căci prin lățirea cărților bune închide ușa celor rele.

Ilie Hociotă, protopop militar.

CONCURSE.

Concurs repetit.

Pentru îndeplinirea parohiei **Crocna** să publice concurs cu termen de **30 zile**.

Beneficiu: Sesia parohială, bir și stole legale. O grădină parohială în prezent fără casă, dar în 1925 edificiul școlii conf. devine liber și va fi transformat în casă parohială.

Parohia este de cl I-ă dar în lipsă de reflectanți cu cval. de cl I-ă sunt admiși și cval. de cl II-a.

Predica, catehizarea, suportarea dărilor sunt de-obligatoare.

Reflectanții să se acomodeze recerintelor obicnuite și regulamentare.

Comitetul parohial

În conțelegere cu: *F. Roxin* ppter.

—□— 3—3

Pentru întregirea vacantului post de preot-paroh din parohia **Bara**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Usufructul unei serii de pământ, arător, parte fânaș.
2. Usufructul unui intravilan parohial de trei pătrare jugări.
3. Stolele legale și
4. Retribuția dela stat.

Parohia de cl. I., dar cu înaltă încuviințare consistorială, se admit și concurenți cu cvalificație de clasa II.

Alesul va purta sarcinile publice după sesie și după intravilan.

De asemenea se obligă, ca fără altă renumerație să catihizeze școlarii ortodoxi români din parohie.

Doritorii de a reflecta la acest post, pe lângă respectarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii, au să dovedească:

- a) Că posed cvalificația poftită de concluz, sinod. epărh. de sub Nr. 84/1910 și
- b) Că întrunesc condițiile concursuale.

Reflectanții au să dovedească șeful tractual, când cer voe să se prezenteze în parohie că întrunesc aceste condiții.

Întrucât sunt din alte dieceze, trebuie să ceare în persoană binecuvântarea P. S. D. Episcop diecezan de a putea concura.

Reflectanții sunt poftiți. că în termenul concursual, într'o Duminecă ori într'o sărbătoare să se prezinte în sf. biserică din Bara, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, eventual în slujire și în oratorie.

Petițiile se adresează Comitetului parohial, dar să trimit protopresbiterului tractual în Belinț județul Timiș-Torontal, se înțalege în termenul concursual.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: *Gherasim Sârbu*, protopresbiter.

—□— 2—3

Pentru întregirea vacantului post de preot din **Bunea-Română**, tractul Belinț, se escrie concurs în „Biserica și Școala”, cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Locuință în natură, cu 2 camere și bucătărie, apoi grajd și șopru, având a se face și alte supraedicate necesare.
  2. Intravilan de un jugăr, peste drum dela locuința parohială.
  3. Usufructul dela seria parohială de 30 jugăre-parte arător, parte fânaș.
  4. Stolele legale și
  5. Retribuția dela stat amăsurat coalificației.
- Fiind parohia de cl II-a, dela reflectanți se cere cvalificație corespunzătoare; în lipsa acestora se admit și de cei cu cvalificația de cl III-a.

Concurenții au să-și trimită petițiile, instruate cu documentele prescise comitetului parohial, pe calea oficiului protopresbiterial din Belinț, jud. Timiș-Torontal, în termenul concursual.

Tot în acest termen sunt poftiți a se prezenta într'o Duminecă sau sărbătoare și în o biserică din Bunea-Română spre a-și arăta desteritatea în tipic și rituale, eventual în oratorie și în cântare.

Pentru a se putea prezenta trebuie să aibă încuviințarea șefului tractual.

Impozitele după sesie, intravilan și locuință le plătește preotul ales.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gherasim Sârbu*, protopresbiter.

1—3

AVIZ. Cu onoare aduc la cunoștință onoratului public și autorităților bisericesti, că în Arad, str. Românilor Nr. 7, am deschis un *birou tehnic de arhitectură*; construiesc orice planuri de casă, școli și biserici împreună cu devizele (preliminare) lor, mai departe execut colajonări de toffelul de lucrări de zidiri și întreprind toffelul de lucrări tehnice, clădiri etc.

Cu stimă:
Teodor Cioban,
arhitect.

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: **Prefectura Județului.**